

Osnovne značajke stanovništva Splitsko-dalmatinske županije

(Population basic characteristics in Split-dalmatian county)

Ivana Bočina, Ankica Smoljanović

Služba za socijalnu medicinu

Zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije

Sažetak

U radu su prikazane osnovne demografske značajke stanovništva Splitsko-dalmatinske županije na osnovu podataka Popisa stanovništva u razdoblju 1948.-2001.

Demografska obilježja stanovništva predstavljaju jednu od najvažnijih odrednica zdravstvenog stanja stanovništva, koja uvelike utječu na određivanje zdravstvenih potreba stanovništva. Demografska obilježja trebala bi poslužiti kao temeljna smjernica u kreiranju zdravstvene politike, odnosno organizaciji i provođenju mjera zdravstvene zaštite.

Ključne riječi: Demografska obilježja, stanovništvo, kontingenti stanovništva, osobe s invaliditetom

Uvod

Demografija je društvena znanost koja proučava stanovništvo s kvantitativnog i kvalitativnog aspekta. Stanovništvo (populacija) je pojam kojim razumijevamo specifičan skup osoba u kojem svaka od njih sudjeluje sa svojim posebnim obilježjima. Zbog svojih obilježja stanovništvo predstavlja temeljnu vrijednost društva, a demografske značajke koje ga određuju predstavljaju osnovu javno zdravstvenog rada i istraživanja.

Cilj

Cilj je ovog rada naglasiti važnost poznavanja i praćenja demografskih obilježja stanovništva i njihovu vrijednost za zdravstvo, jer strukture stanovništva neposredno utječu na određivanje zdravstvenog stanja i zdravstvenih potreba stanovništva, te posredno na organizaciju i korištenje zdravstvene zaštite. To se posebice odnosi na vulnerabilne skupine kao što su mladi, žene u reproduktivnoj dobi, osobe s invaliditetom, starije osobe, nezaposleni, itd.

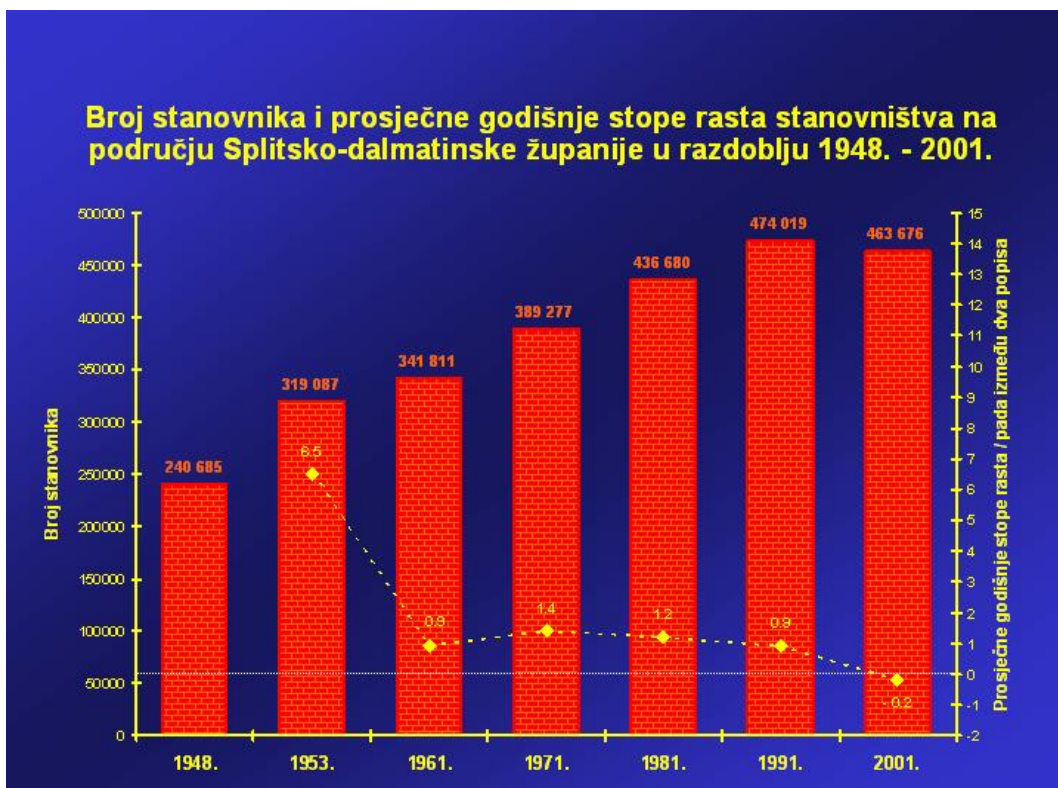
Subjekti i metode

Kao izvor podataka korišteni su konačni rezultati Popisa stanovništva 2001. Za prikaz kretanja broja stanovnika, gustoću naseljenosti, stope nataliteta i mortaliteta, te prirodni prirast korišteni su konačni rezultati Popisa stanovništva u razdoblju 1948. - 2001. godine Državnog zavoda za statistiku. Osnovnu demografsku jedinicu promatranja predstavlja Splitsko-dalmatinska županija.

Rezultati

Ukupan broj stanovnika je osnovno demografsko obilježje stanovništva. Najniži ukupan broj stanovnika na području koje danas odgovara Splitsko-dalmatinskoj županiji zabilježen je 1948. (240 685 stanovnika), od kada kontinuirano raste do 1991. (474 019 stanovnika). Na zadnjem Popisu 2001. iznosio je 463 676 stanovnika.

Prosječna godišnja stopa rasta stanovništva kontinuirano pada od 1953., da bi na zadnjem Popisu 2001. po prvi put postala negativna (-0.2) što nam ukazuje na pad ukupnog broja stanovnika.

Slika 1.

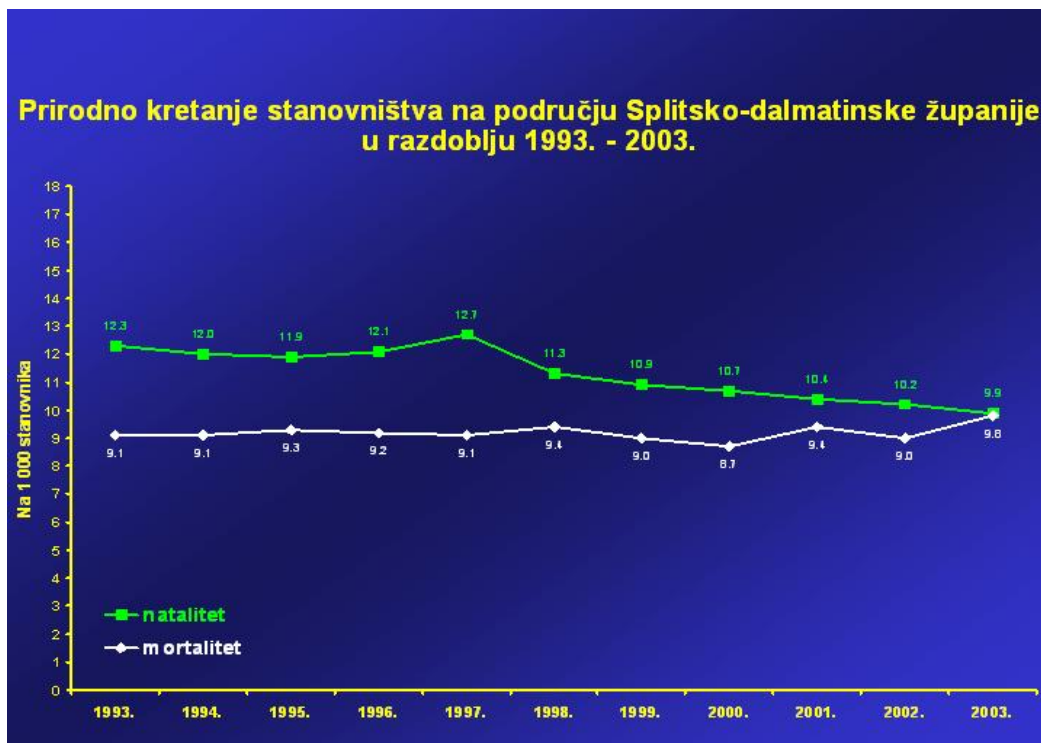
Gustoća naseljenosti u Splitsko-dalmatinskoj županiji kontinuirano je rasla usporedo s porastom broja stanovnika od 1948. godine do najveće zabilježene (cca 105 stanovnika/km²) 1991. godine. Na zadnjem Popisu 2001. neznatno se smanjila na vrijednost od približno 103 stanovnika/km².

Slika 2.

Prirodno kretanje stanovništva očituje se kroz kretanje svojih sastavnica, natalitet (rodnost) i mortalitet (smrtnost). Prirodno nadomještanje stanovništva, odnosno pozitivan prirodni prirast postoji samo onda ako je natalitet veći od mortaliteta. Na području Splitsko-dalmatinske županije u razdoblju 1993.- 2003. neprestano se bilježi pozitivan prirodni prirast, iako se uz kontinuirano održavanje (stagnaciju) stope mortaliteta uočava trend smanjivanja stope nataliteta (sa 12.3 u 1993. na 9.9 u 2003.). Zbog navedenog, u nadolazećem razdoblju za očekivati je pojavu negativnog

prirodnog prirasta i u Splitsko-dalmatinskoj županiji.

Slika 3.

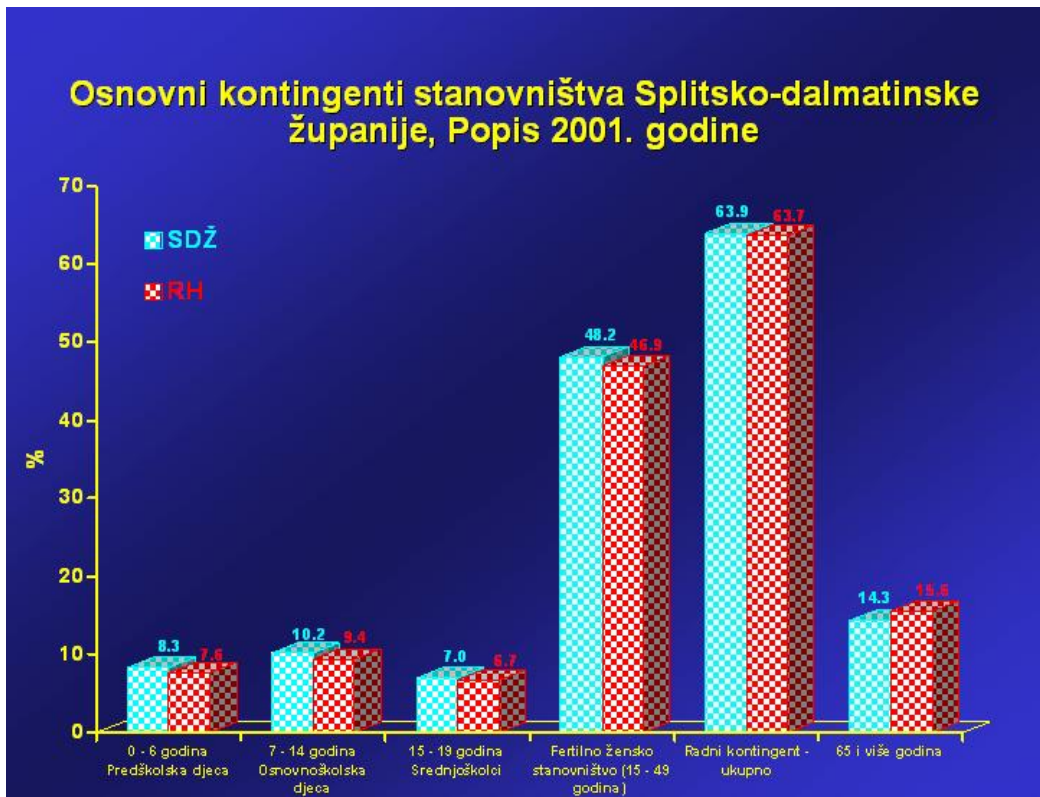
U Splitsko-dalmatinskoj županiji godišnje se sklapa približno 2500 brakova, a razvodi ih se oko 350. Vrijednosti stopa sklopljenih i rastavljenih brakova osciliraju pod utjecajem njihovog relativno malog apsolutnog broja.

Slika 4.

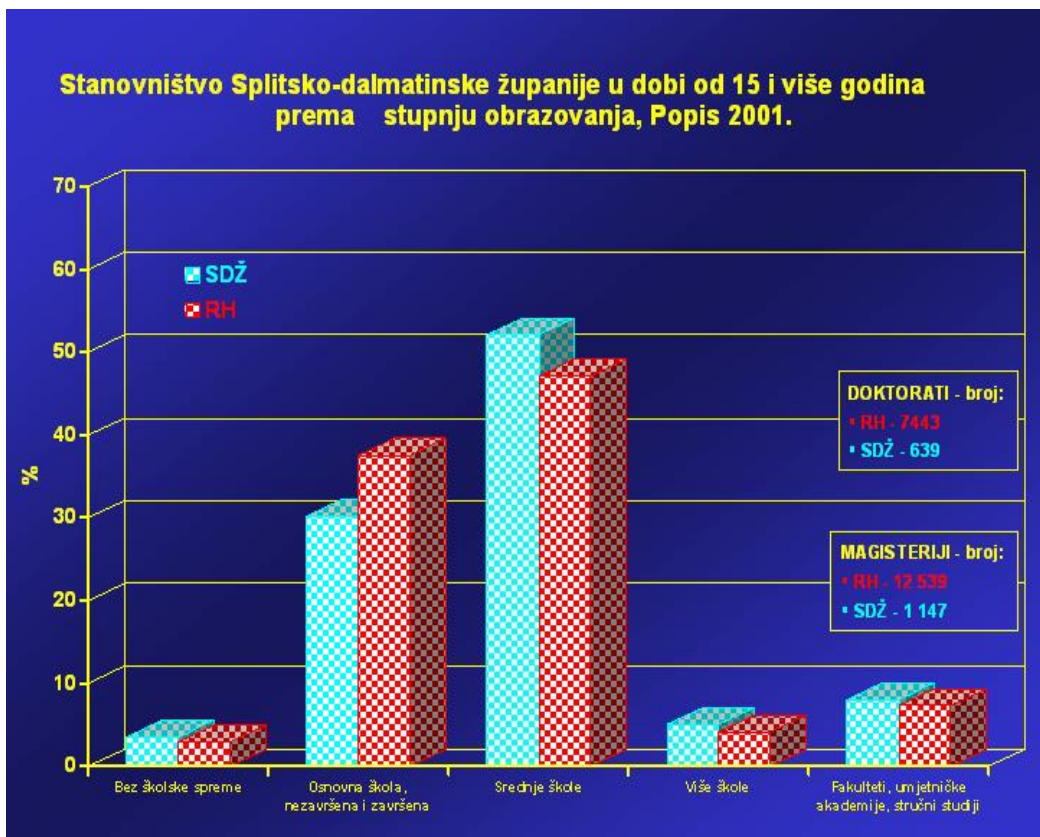
Osnovni kontingenti stanovništva predstavljaju skupine stanovnika određene životne dobi. Zbog osobitosti svojih obilježja koji posredno utječu na organizaciju i korištenje zdravstvene zaštite, za javno zdravstvo osobito su značajni kontingenti stanovništva mlađe životne dobi (0-6, 7-14 i 15-19 godina), žena u reproduktivnoj dobi (15-49 godina) i osoba starije životne dobi (65+godina). Za naglasiti je da je udio kontingenta 65+ godina (14.3%) veći od udjela svakog pojedinog kontingenta mlađe životne dobi (8.3% za 0-6 godina, 10.2% za 7-14 godina i 7.0 % za 15-19 godina). Navedeno ukazuje na sveukupno starenje stanovništva Splitsko-dalmatinske županije, unatoč činjenici da je udio stanovnika 65 + godina niži od državnog prosjeka, odnosno da su udjeli mlađih dobnih skupina

nešto veći od državnog prosjeka.

Slika 5.

Prema stupnju obrazovanja stanovništva Splitsko-dalmatinske županije starijeg od 15 godina uočava se da najveći udio (52.1%) stanovništva ima srednjoškolsko obrazovanje, slijedi udio (30.2%) sa završenom osnovnom školom, dok su udjeli ostalih stupnjeva završenog školovanja (više škole, fakulteti, umjetničke akademije i sl.) približno slični udjelima za Hrvatsku. Stanovništvo sa znanstvenim stupnjem završenog magisterija i doktorata prikazano je odvojeno radi malog apsolutnog broja.

Slika 6.

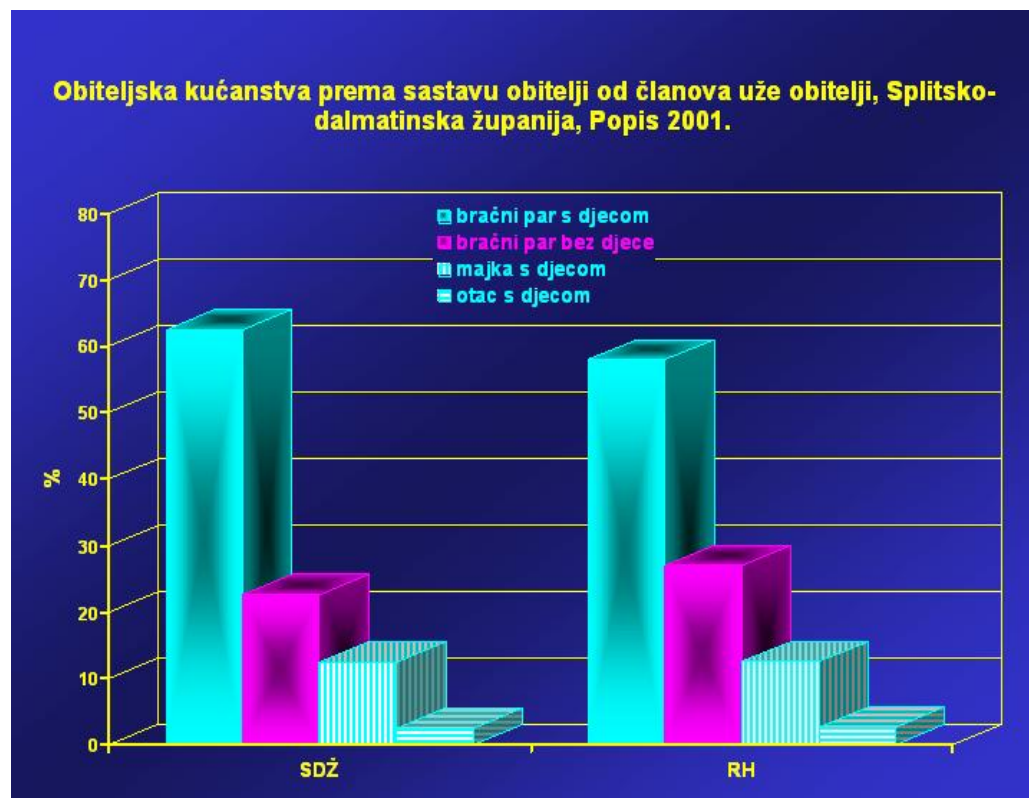
Prema popisu 2001. godine unutar stanovništva Splitsko-dalmatinske županije u odnosu na

bračni status najveći je udio udanih/oženjenih, slijede neudane/neoženjeni, udovice/udovci i razvedene osobe što približno odgovara istim udjelima za Hrvatsku .

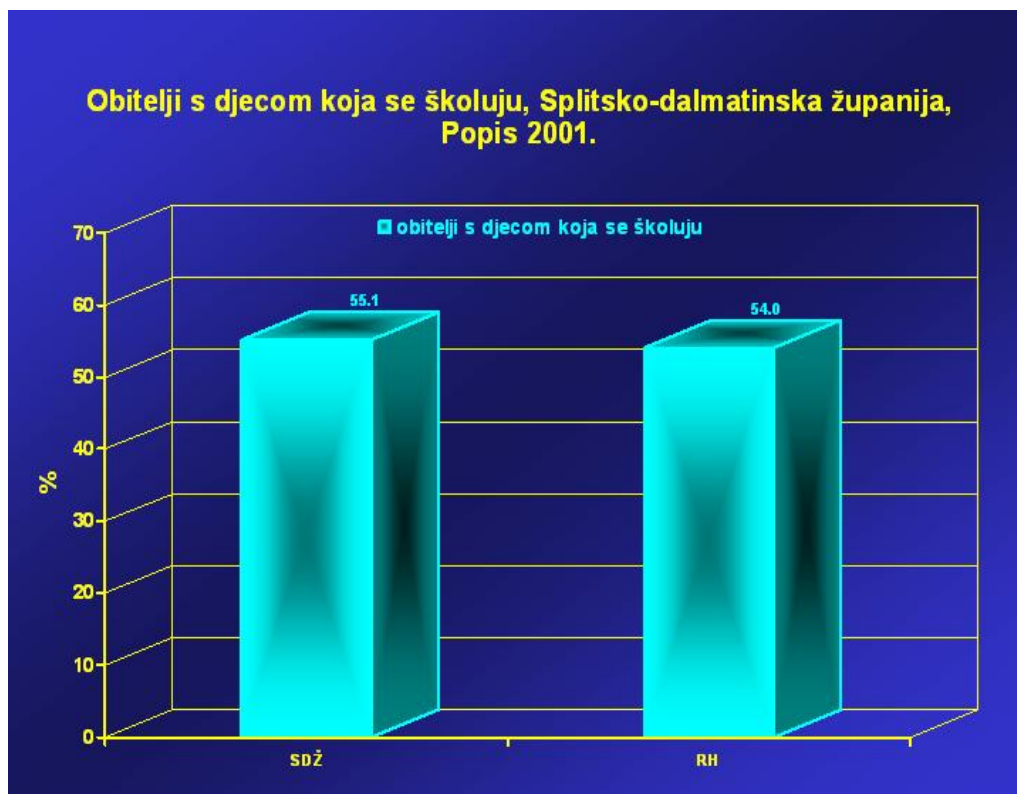
Slika 7.

Prema sastavu obitelji najveći je udio bračnih parova s djecom, zatim bračnih parova bez djece, samih majki s djecom i samih očeva s djecom, što je također sukladno udjelima za Hrvatsku.

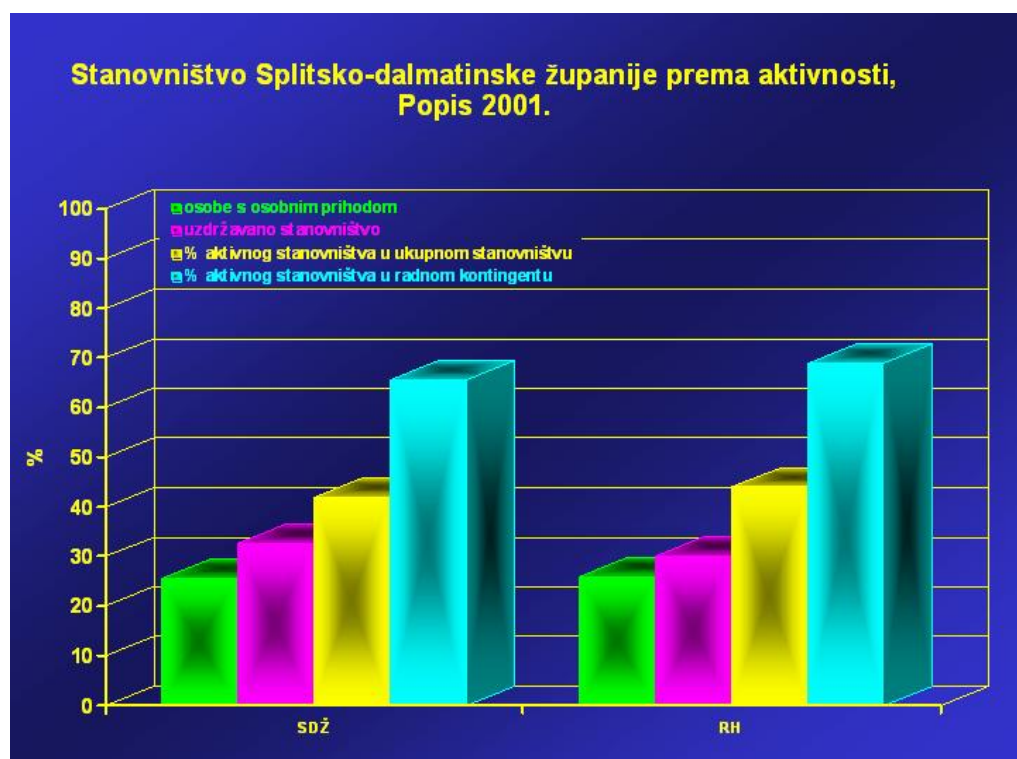
Slika 8.

Udio obitelji u kojima žive djeca koja se školuju iznosi 55.1% , što je nešto više od hrvatskog prosjeka (54.0%).

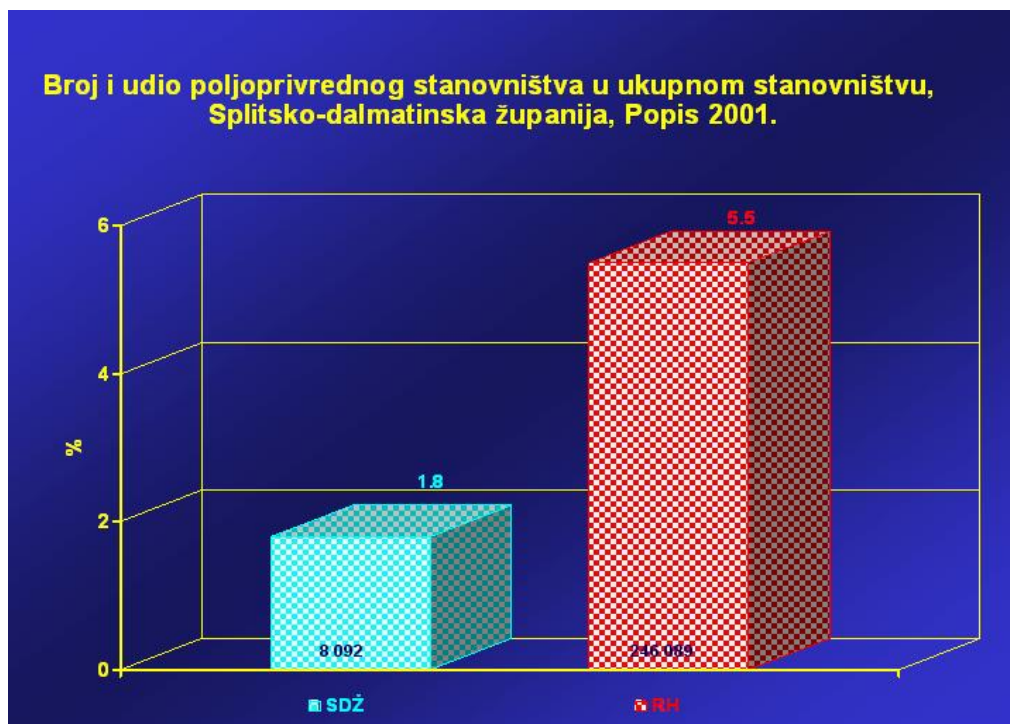
Slika 9.

Prema aktivnosti stanovništva Splitsko-dalmatinske županije, udio uzdržavanog stanovništva (32.7%) veći je od udjela osoba koje ostvaruju osobni prihod (25.5%). Udjeli aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu (41.9%) i aktivnog stanovništva u radnom kontingentu stanovništva (65.5%) približno odgovaraju hrvatskom prosjeku (44.0%, odnosno 69.0%).

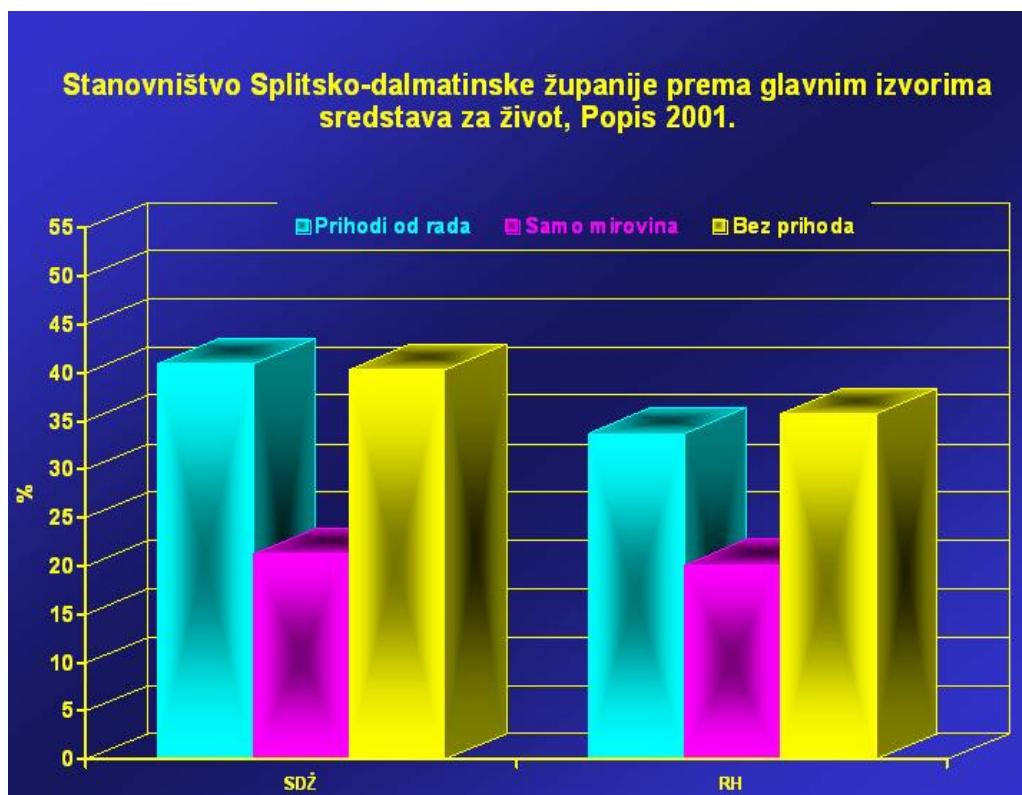
Slika 10.

Udio poljoprivrednog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije (1.8%) značajno je niži od onog za Hrvatsku (5.5%).

Slika 11.

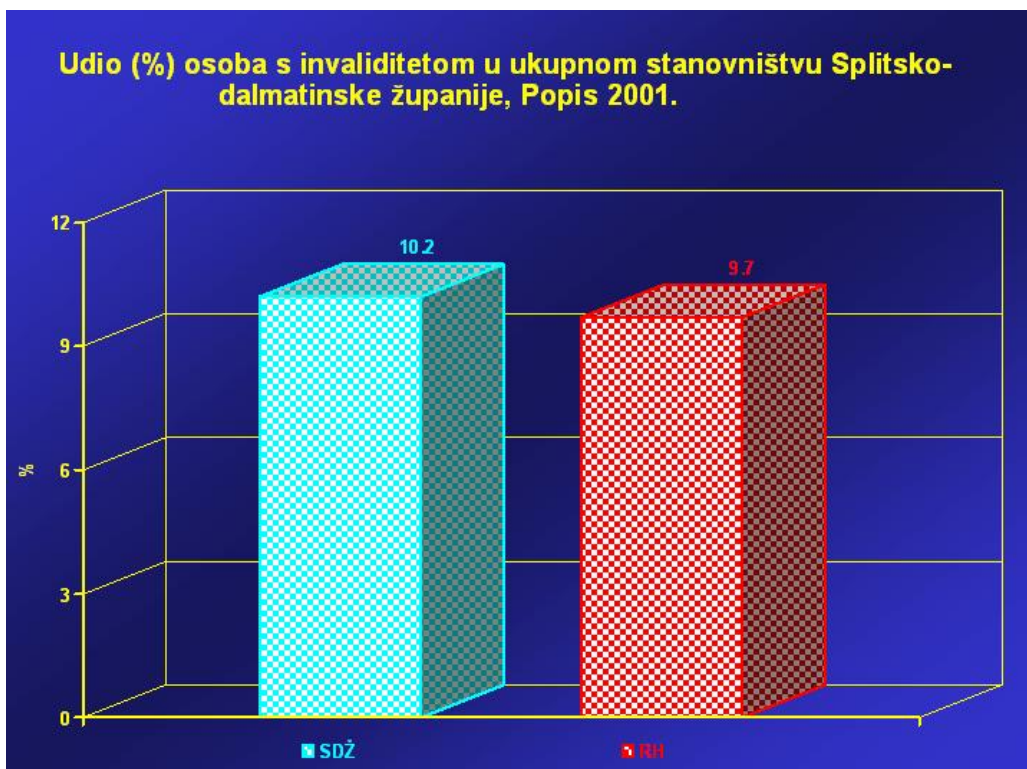
Uzete su tri najviše zastupljene kategorije glavnih izvora sredstava za život: prihodi od rada, samo mirovina i bez prihoda. U Splitsko-dalmatinskoj županiji približno su jednaki udjeli stanovništva koji ostvaruju prihode od rada (40.9%) i bez prihoda (40.3%), a oni su ujedno i značajno viši od hrvatskog prosjeka (33.7%, odnosno 35.7%). Udio stanovništva samo s mirovinom (21.2%) odgovara hrvatskom prosjeku (20.1%).

Slika 12.

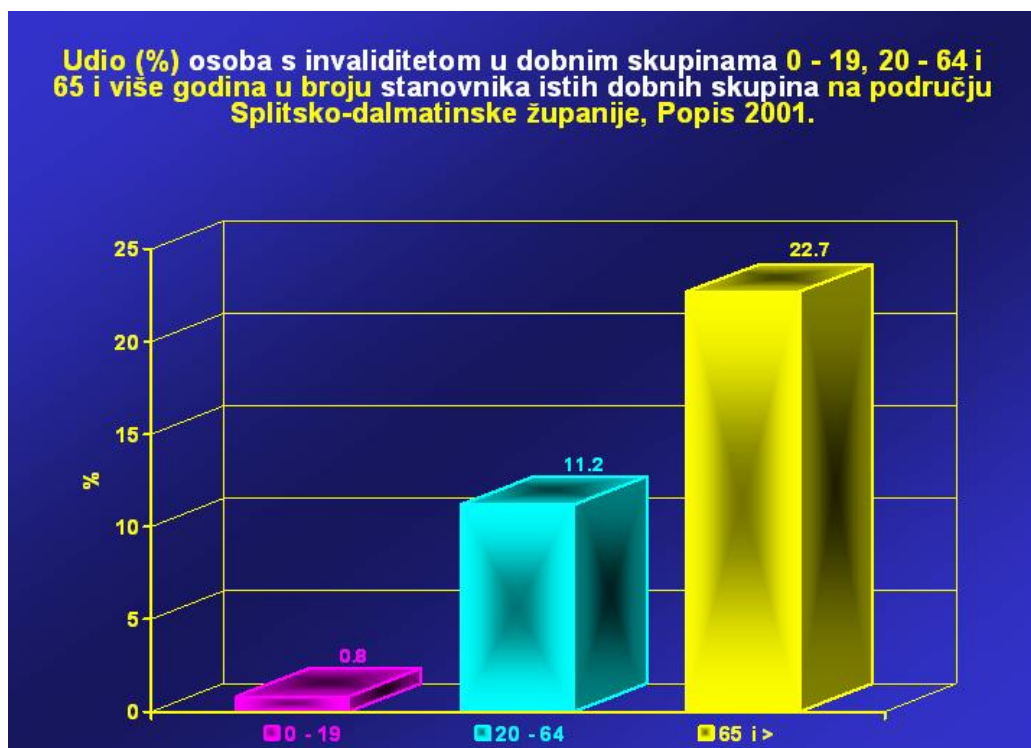
U svakom društvu s osobitom pozornošću prate se osobe s invaliditetom. Nacionalna strategija za osobe s invaliditetom ima za cilj poboljšanje kvalitete njihova života, osobito kroz zdravstvenu zaštitu. Kako bi se navedeno postiglo, nužno je poznavati osnovna obilježja osoba s invaliditetom kao što je njihov broj, udio u određenim dobnim skupinama, uzroke invalidnosti, pokretljivost, itd.

U ukupnom stanovništvu Splitsko-dalmatinske županije desetinu stanovništva (10.2%) predstavljaju osobe s invaliditetom (9.7% u Hrvatskoj).

Slika 13.

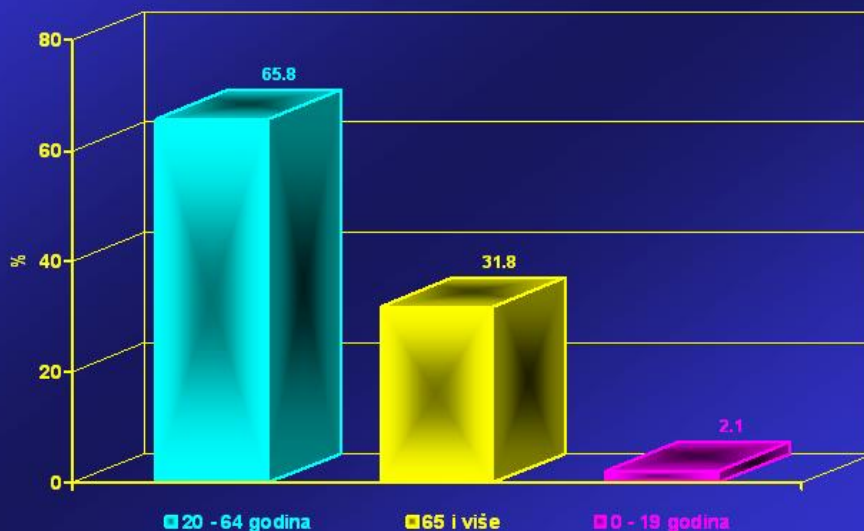
Udio osoba s invaliditetom određene životne dobi u odnosu na stanovništvo iste životne dobi na području Splitsko-dalmatinske županije očekivano raste s godinama života. U ukupnom stanovništvu najmanji udio je u dobi 0-19 godina (0.8%), slijedi skupina 20-64 godine (11.2%), a najviši je u dobnoj skupini od 65 i više godina (22.7%).

Slika 14.

Unutar ukupnog broja osoba s invaliditetom na području Splitsko-dalmatinske županije najveći udio imaju osobe dobi 20-64 godine (65.8%), slijede dobna skupina 65 i više godina (31.8%) i dobna skupina 0-19 godina (2.1%).

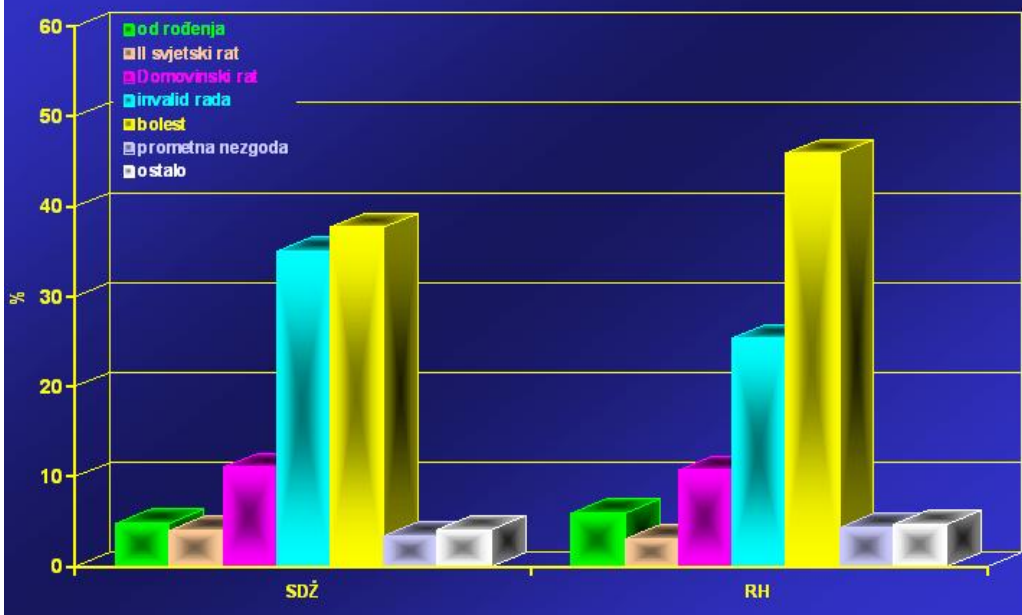
Udio (%) osoba s invaliditetom dobrih skupina 0 - 19, 20 - 64, 65 i više godina u ukupnom broju osoba s invaliditetom, Splitsko-dalmatinska županija, Popis 2001.

Slika 15.

Prema uzroku invalidnosti približno podjednake udjele imaju osobe s invaliditetom kojima je invaliditet uzrokovala bolest (37.7%) i invalidi rada (35.0%), slijede uzroci svrstani u kategoriju Domovinskog rata (11.0%), zatim osobe s invaliditetom od rođenja (4.8%), te uzroci svrstani u kategoriju II. Svjetski rat (4.0%).

Osobe s invaliditetom Splitsko-dalmatinske županije prema uzroku invaliditeta, Popis 2001.

Slika 16.

Većina osoba s invaliditetom Splitsko-dalmatinske županije je sasvim pokretna (79.8%), slijede osobe trajno ograničeno pokretne uz pomoć štapa, štaka ili hodalice (16.1%), zatim trajno nepokretne osobe (2.6%) i osobe trajno ograničeno pokretne uz pomoć invalidskih kolica (1.5%).

Osobe s invaliditetom Splitsko – dalmatinske županije prema tjelesnoj pokretljivosti, Popis 2001.

Slika 17.

Zaključak

Demografska obilježja stanovništva predstavljaju jednu od najvažnijih odrednica zdravstvenog stanja stanovništva, koja uvelike utječe na određivanje zdravstvenih potreba stanovništva. Poznavanje demografskih podataka trebalo bi poslužiti kao temelj u kreiranju zdravstvene politike. Na taj bi se način stvorili uvjeti za bržu i lakšu prilagodbu zdravstvene zaštite, njene organizacije i provođenje mjera zdravstvene zaštite u odnosu na očekivane promjene u strukturi stanovništva. Vulnerabilne skupine kao što su djeca, mladi, žene u reproduktivnoj dobi, osobe u dobi 65+ godina, osobe s invaliditetom, nezaposleni, osobe bez prihoda i sl. zahtijevaju i specifične pristupe i rješenja od strane zdravstva, a demografski pokazatelji pritom bi trebali predstavljati početak svakog sustavnog rada u zdravstvu i dati temeljne smjernice zdravstvenoj politici.

Literatura

1. Popisi stanovništva 1948.-2001., Državni zavod za statistiku, Zagreb.
2. Prikaz zdravstvenog stanja stanovništva i zdravstvene djelatnosti u 2004. godini. Zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije, Split, 2005.
3. Hrvatski registar osoba s invaliditetom. Uloga primarne zdravstvene zaštite. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Zagreb, 2004.
4. Wertheimer-Baletić A. Stanovništvo i razvoj. Mate d. o. o., Zagreb, 1999.

Kontakt: Ivana Bočina, dr. med.

Služba za socijalnu medicinu

Zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije

Tel: 021/480-373

Mob: 091/515-0718

e-mail: ivana-bocina@net.hr